

Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
MANUEL CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA
esitatud 27. märtsil 2025¹

Kohtuasi C-34/24

**Stichting Right to Consumer Justice,
Stichting App Stores Claims
versus
Apple Distribution International Ltd,
Apple Inc.**

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud rechtbank Amsterdam (Amsterdami esimese astme kohus, Madalmaad))

Eelotsusemenetlus – Turgu valitseva seisundi kuritarvitamine seoses müügiga veebiplatvormi kaudu – Õigusalane koostöö tsiviil- ja kaubandusasjades – Määruse (EL) nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 tõlgendamine – Rahvusvaheline kohtualluvus – Territoriaalne kohtualluvus – Kahju tekitanud sündmuse toimumise koht – Kahju tekkimise koht – Esindushagid – Riigisisene menetlusnorm, mis reguleerib menetluste koondamist ühte kohtusse

1. Käesoleva eelotsusetaotluse aluseks olev vaidlus puudutab kahe Madalmaades asuva sihtasutuse² poolt Apple Inc. ja selle Euroopa tütarettevõtja Apple Distribution International Ltd. vastu esitatud hagisid.³

2. Hagejaks olevad sihtasutused on kumbki esitanud esindushagi⁴ esindushagide lahendamise seaduse (Wet afwikkeling massaschade in collectieve actie) alusel.⁵ Nad paluvad eelotsusetaotluse esitanud kohtul tuvastada, et Apple Inc. ja Apple Ireland on tegutsenud vastuolus konkurentsioigusega, ja mõista neilt välja hüvitis.

3. Eelotsusetaotlus ei puuduta vaidluse sisu, vaid üksnes selle Madalmaade kohtu (või vajaduse korral kohtute) kohtualluvust, kes peab vaidluse lahendama.

¹ Algkeel: hispaania.

² Sihtasutused Stichting Right to Consumer Justice ja Stichting App Stores Claims (edaspidi „hagejaks olevad sihtasutused“).

³ Viidates ühiselt Apple Inc. ja Apple Distribution International Ltd-le (edaspidi „Apple Ireland“), kasutan ma lihtsalt nime „Apple“.

⁴ Kasutan seda väljendit, kuna seda kasutatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2020. aasta direktiivis (EL) 2020/1828, mis käsitleb tarbijate kollektiivsete huvide kaitsmise esindushagisid ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2009/22/EÜ (ELT 2020, L 409, lk 1). Nagu ma hiljem selgitan, ei kohaldata seda direktiivi põhikohtuasja vaidluse suhtes.

⁵ Seadus massikahju hüvitamise kohta esindushagide kaudu (edaspidi „WAMCA“).

I. Õigusraamistik

A. Liidu õigus. Määrus (EL) nr 1215/2012⁶

4. Artikli 7 punktis 2 on sätestatud:

„Isiku vastu, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, võib esitada hagi teises liikmesriigis:

2) lepinguvälise kahju puhul selle paiga kohtusse, kus kahju tekitanud juhtum on toimunud või võib toimuda“.

B. Riigisisene õigus

5. Asjakohased on WAMCA, tsiviilseadustiku (Burgerlijk Wetboek; edaspidi „BW“) artikkel 3:305a ning tsiviilkohtumenetluse seadustiku (Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering; edaspidi „Rv“) artiklid 1–14, 209, 220, artikli 1018c lõige 3, artikli 1018d lõige 1 ja artikli 1018e lõiked 1–3.

II. Faktilised asjaolud, vaidlus ja eelotsuse küsimused

A. Vaidluse taust – App Store'i toimimine

6. Järgnev ülevaade on sisuliselt võetud eelotsusetaotlusest.

7. Apple toodab mitut kaasaskantavat seadet (nagu iPhone või iPad), mis töötavad eelinstalleeritud operatsioonisüsteemiga (iOS). iOSi operatsioonisüsteemi arendab ja haldab Apple.

8. Apple'i iOSi kasutavate seadmete rakendustarkvara („rakendused“) saab osta⁷ Apple'i poest nimega „App Store“.

9. App Store on Apple'i välja töötatud ja hallatav rakenduste müügiplatvorm. Alates 2009. aastast paigaldatakse see süstemaatiliselt Apple'i seadmetele, mis on varustatud iOSi uute versioonidega.

10. App Store pakub tasuta rakendusi ja tasulisi rakendusi. Osa neist on originaalsed, st Apple'i välja töötatud; teised on välja töötanud kolmandad isikud (edaspidi „arendajad“). Käesoleva eelotsusetaotluse aluseks olev vaidlus puudutab ainult teist tüüpi rakendusi.

11. Mõnes rakenduses on rakendusesiseseid digitaalseid tooteid, st funktsioone, teenuseid või tooteid, mida saab rakenduse sees avada või osta, näiteks tellimusi, mängulisandeid ja muud.

⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määrus kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (ELT 2012, L 351, lk 1).

⁷ Tegelikult on see, mida ostja omandab, rakenduste kasutamise litsentsid.

12. Maksed App Store'is tasuliste rakenduste (või rakendusesiseste toodete)⁸ eest tehakse üldjuhul 2009. aastal kasutusele võetud maksesüsteemi kaudu („in-app purchase“ (rakendusesisene ost); edaspidi „IAP“).

13. Apple'i seadmetes saab kasutada peamiselt rakendusi, mis on saadaval App Store'is; muudest allikates alla laetud rakendused „ei tööta või vähemalt ei tööta nii hästi“.⁹

14. App Store'i kasutamiseks peavad Apple'i seadmete kasutajad looma Apple'i konto (mis koosneb unikaalsest kasutajanime ja salasõna kombinatsioonist), mida nimetatakse ka „Apple ID“.

15. App Store'i kasutamise ja sealt ostmise suhtes kohaldatakse Apple'i meediateenuste tingimusi. App Store'ist ostu sooritavate Euroopa kasutajate puhul tegutseb Apple Ireland rakenduse pakkuja esindajana.

16. Rakenduste kättesaadavus App Store'is võib riigiti erineda. App Store'is on iga riigi jaoks olemas veebipood, mida kasutatakse vastavalt kasutaja seadetele ja mis on omane konkreetsetele sellele riigile.

17. Seega, kui kasutaja, kelle Apple ID näitab riigi või piirkonnana Madalmaasid, üritab App Store'is toodet osta, suunatakse ta tavaliselt Madalmaade veebipoodi (edaspidi „App Store NL“).¹⁰ Oma Apple'i kontoga seotud riigi muutmiseks peab kasutaja nõustuma uute tingimustega ning tal peab olema selles uues riigis kehtiv maksevahend.

18. App Store kujutab endast (ainsat) võimalust arendajatele pakkuda oma rakendusi Apple'i seadmete kasutajatele. Selleks peavad nad sõlmima lepingu Apple Inc-iga („Developer Program License Agreement“). Arendaja osaleb aastatasu eest Apple'i arendusprogrammis ning saab iOS tarkvara ja selle rakenduste litsentsid.

19. Arendajad esitavad oma rakendused Apple'ile, kes otsustab, kas need lisatakse App Store'i. Kui otsus on positiivne, siis saavad neist litsentsiga ja Apple'i poolt digitaalselt allkirjastatud rakendused.

20. Kui arendaja küsib rakenduse eest tasu, peab ta järgima levitamise tingimusi – eelkõige kohustub ta tagama, et kasutajad kasutavad rakenduse omandamisel IAP maksesüsteemi. Selleks sõlmib ta Apple'iga eraldi kokkuleppe.

21. Apple pakub rakendusi üksnes App Store'is, tegutsedes arendajate vahendajana. See tähendab, et ta tegutseb enda arvel ja sõlmib lepinguid enda nimel, kuid tegutseb lõppkokkuvõttes teiste isikute kasuks. Iga arendaja vastutab oma rakenduste toimimisega seotud vaidluse korral ise.

22. Rakenduse eest makstava tasu maksab kasutaja Apple'ile, kes kogub seda IAP-maksesüsteemi kaudu. Reeglina arvab Apple sellest komisjonitasuna maha 30%; kui toote kasutusperioodi pikendatakse, võib see protsent olla 15%. Pärast tasu mahaarvamist kannab Apple lõppsumma üle arendajale.

⁸ Käesolevas ettepanekus viitan ma üldiselt rakendustele ja rakendusesisestele digitaalsetele toodetele üldnimetusega „rakendused“, järgides eelotsusetaotluse esitanud kohtu eeskuju.

⁹ Eelotsusetaotlus, punkt 4.9.

¹⁰ Eelotsusetaotlus, punkt 4.12. Kohtuistungil väitis Apple seevastu, et element, mis seob kasutaja konkreetse App Store'iga, on valitud makseviis, mis peab olema selle App Store'i jaoks lubatud.

B. Vaidlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus

23. Hagejaks olevad sihtasutused tegutsevad kõigi Apple'i toodete ja teenuste nende kasutajate (tarbijad ja ärikasutajad) huvides, kellele on pakutud või kes on ostnud tooteid ja teenuseid App Store NList. Nende esindushagid on esitatud aastatel 2021 ja 2022.

24. Hagejad paluvad sisuliselt, et rechtbank Amsterdam (Amsterdami esimese astme kohus, Madalmaad):

- tuvastaks, et Apple Inc. ja Apple Ireland tegutsesid iOS tarkvararakenduste kasutajate suhtes õigusvastaselt, ja
- mõistaks kostjatelt ühiselt välja kahjuhüvitise.

25. Oma nõuete toetuseks väidavad nad, et:

- Apple'il on turgu valitsev seisund iOS rakenduste turustamise turul ja nende rakenduste maksesüsteemis (IAP);
- Apple kuritarvitab oma turgu valitsevat seisundit ELTL artikli 102 tähenduses¹¹ ja
- turgu valitseva seisundi kuritarvitamine, mis seisneb selles, et App Store'i rakenduste eest IAP maksesüsteemi kaudu saadud müügihinnalt nõutakse ülemäärast komisjonitasu, on kasutajate suhtes õigusvastane tegevus.

26. Apple vaidlustab rechtbank Amsterdami (Amsterdami esimese astme kohus) pädevuse. Tema arvates ei saa selle pädevuse alus olla määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkt 2, sest väidetav kahju tekitanud sündmus ei toimunud Madalmaades. Selle sündmuse toimumise koht ei saa olla Amsterdam, kuna ükski konkreetne sündmus ei ole toimunud üksnes või eelkõige Amsterdamis või Madalmaades.

27. Teise võimalusena väidab Apple, et eelotsusetaotluse esitanud kohtule alluvad kasutajad, kes elavad Amsterdamis või kes teevad oste Amsterdamis App Store NL kaudu. Muude kasutajate nõuded ei kuulu kohtu rahvusvahelisse ja territoriaalsesse kohtualluvusse vastavalt määruse nr 1215/2012 artikli 7 punktile 2.

28. 16. augusti 2023. aasta vaheotsuses leidis eelotsusetaotluse esitanud kohus Apple Irelandi suhtes, et vaidlus kuulub määruse nr 1215/2012 kohaldamisalasse.

29. Selleks asus ta seisukohale, et määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 kohaselt on Madalmaade kohtutel nii kahju tekitanud sündmuse koha kui ka kahju tekkimise koha osas rahvusvaheline kohtualluvus. Siiski ei ole selge, milline neist oleks territoriaalselt pädev.

¹¹ Sihtasutus Stichting Right to Consumer Justice väidab ka, et Apple on sõlminud keelatud kokkuleppe ELTL artikli 101 tähenduses (vertikaalne hinnakokkulepe). Eelotsusetaotluse esitanud kohus siiski välistab selle artikli kohaldamise, kuna sihtasutus ei ole täpsustanud, millised asjaolud võimaldaksid keelatud kokkuleppe tuvastamist (eelotsusetaotluse punkt 6.10).

30. Samas otsuses väljendas eelotsusetaotluse esitanud kohus kahtlust selles osas, milline mõju on esindushagi esitamisel BW artikli 3:305a alusel juriidilise isiku poolt, kellel endal on see õigus olemas (st mitte agendina, esindajana või volitatud isikuna). Ta ei olnud kindel, kas see asjaolu võib mõjutada määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 kohase territoriaalse kohtualluvuse kindlaksmääramist.

31. Eelotsusetaotluse esitanud kohus lisas, et kui nõustuda sellega, et Madalmaades on esindushagi arutamise territoriaalne kohtualluvus jaotatud erinevate ringkondade kohtute vahel, siis võib riigisisese õiguse sätete kohaselt kohtuasju siiski koondada ühe kohtu ette. Ta ei ole samuti kindel, et see on kooskõlas määruse nr 1215/2012 artikli 7 punktiga 2.

C. Eelotsuse küsimused

32. Neil asjaoludel esitas rechtbank Amsterdam (Amsterdami esimese astme kohus) Euroopa Kohtule järgmised küsimused:

„Küsimus 1 (kahju põhjustanud sündmuse paik – „Handlungsort“)

- a. Milline koht tuleb kvalifitseerida kahju põhjustanud sündmuse toimumise paigaks [määruse nr 1215/2012] määruse artikli 7 punkti 2 tähenduses niisugusel juhul nagu käesolevas asjas, kus turgu valitseva seisundi väidetav kuritarvitamine ELTL artikli 102 tähenduses seisnes Apple'i hallatava ja tervele liikmesriigile suunatud veebiplatvormi kaudu liikmesriigis toimunud müügis ning Apple Ireland tegutseb kui arendaja ainuturustaja ja vahendaja ning võtab ostusummalt vahendustasu? Kas seejuures on tähtis, et veebipõhisele platvormile pääseb üldjuhul ligi kogu maailmas?
- b. Kas seejuures on tähtis, et käesolevas asjas on hagit BW artikli 3:305a alusel esitanud juriidiline isik, kelle eesmärk on oma õigust kasutades esindada paljude kasutajate huve, kelle alalised elukohad asuvad ühe ja sama liikmesriigi mitme erineva kohtu tööpiirkonnas (Madalmaade puhul *arrondissementen*)?
- c. Kui küsimusele 1a (ja/või 1b) antava vastuse kohaselt ei ole kohtualluvus asjaomases liikmesriigis mitte ainult ühel, vaid mitmel riigisisesel kohtul, siis kas [määruse nr 1215/2012] artikli 7 punktiga 2 on vastuolus riigisisese (menetlus)õiguse kohaldamine, mis võimaldab suunata kohtuasja ainult ühele sama liikmesriigi kohtule?

Küsimus 2 (kahju tekkimise paik – „Erfolgsort“)

- a. Kas niisugusel juhul nagu käesolevas asjas, kus väidetav kahju tekkis Apple'i hallatava veebiplatvormi (App Store'i) kaudu rakenduste ja rakendusesiseste digitaalsete toodete ostmise tõttu ning Apple Ireland tegutseb seejuures arendajate ainuturustaja ja vahendajana ning võtab ostudelt vahendustasu (ja esineb nii turgu valitseva seisundi väidetav kuritarvitamine ELTL artikli 102 tähenduses kui ka kartellikokkulepete keelu väidetav rikkumine ELTL artikli 101 tähenduses), ja kui ostude sooritamise kohta ei ole võimalik kindlaks teha, saab ainus seose tuvastamise kriteerium kahjuliku tagajärje avaldumise paiga kindlaksmääramiseks [määruse nr 1215/2012] artikli 7 punkti 2 tähenduses olla kasutaja elukoht? Või on selles olukorras olemas ka muid seose tuvastamise kriteeriume pädeva kohtu kindlaksmääramiseks?

- b. Kas seejuures on tähtis, et käesolevas asjas on hagit BW artikli 3:305a alusel esitanud juriidiline isik, kelle eesmärk on oma õigust kasutades esindada paljude kasutajate huve, kelle alalised elukohad asuvad ühe ja sama liikmesriigi mitme erineva kohtu tööpiirkonnas (Madalmaade puhul *arrondissementen*)?
- c. Kui küsimusele 2a (ja/või 2b) antava vastuse kohaselt on asjaomases liikmesriigis kohtualluvus sellisel riigisisel kohtul, kellele alluvad ainult ühe osa selle liikmesriigi kasutajate esitatud hagit, samas kui teise osa kasutajate esitatud hagit alluvad teistele sama liikmesriigi kohtutele, siis kas sel juhul on [määruse nr 1215/2012] artikli 7 punktiga 2 vastuolus riigisisese (menetlus)õiguse kohaldamine, mis võimaldab suunata kohtuasja ainult ühele selle liikmesriigi kohtule?“

III. Menetlus Euroopa Kohtus

33. Eelotsusetaotlus saabus Euroopa Kohtusse 18. jaanuaril 2024.

34. Kirjalikud märkused on esitanud hagejaks olevad sihtasutused Apple Inc. ja Apple Ireland, Madalmaade ja Portugali valitsus ning Euroopa Komisjon. Kõik peale Portugali valitsuse osalesid 10. detsembri 2024. aasta kohtuistungil.

IV. Analüüs

35. Eelotsusetaotluse esitanud kohus peab lahendama vaidluse, milles kaks paljude kasutajate huve kaitsvat sihtasutust esitavad Apple'i vastu kaks nõuet: tuvastada turgu valitseva seisundi kuritarvitamises seisnev rikkumine ja mõista rikkujatelt välja kahjuhüvitis.

36. Eelotsusetaotluse esitanud kohus näib olevat juba otsustanud, et tal on rahvusvaheline kohtualluvus vaidluse lahendamiseks.¹² Ta soovib nüüd teada, kas tal on lisaks sellele territoriaalne alluvus määruse nr 1215/2012 artikli 7 lõike 2 tähenduses?

37. Kõigepealt näib mulle asjakohane tuletada meelde selle artikli mõningaid asjakohaseid tunnuseid, nii nagu seda on tõlgendanud Euroopa Kohus. Käsitlen seejärel nende kaalutluste kontekstis vastuseid küsimustele.

A. Määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkt 2

38. Määruse nr 1215/2012 artikli 7 punktis 2 on sätestatud kohtualluvuse *erandjuhtusid* puudutavad eeskirjad. Selle alusel võib hageja esitada oma hagi lepinguvälise kahju puhul selle paiga kohtusse, kus kahju tekitanud sündmus on toimunud või võib toimuda.

¹² 16. augusti 2023. aasta vaheotsus, punktid 6.24, 6.25 ja 6.35–6.37.

39. Väljend „koht, kus kahju tekitanud sündmus on toimunud või võib toimuda“ hõlmab „kahju tekkimise kohta või kahju tekitanud sündmuse toimumise kohta“, kui need ei lange kokku.¹³ Õiguskirjanduses (ja eelotsusetaotluses endas) nimetatakse neid tavaliselt vastavalt *Erfolgsort* ja *Handlungsort*. Valiku nende kahe vahel peab tegema hageja. Kohtualluvus ei ole siiski mõeldud kahjustatud isiku eelistamiseks.¹⁴

40. Sellise erinormina tuleb seda tõlgendada kitsalt.¹⁵

41. Lisaks sellele peab erinormi tõlgendamine olema autonoomne, mis välistab riigisiseste õigusmõistete kasutamise või ühendava teguri kindlaksmääramise allutamise riigisisestest materiaalõigusest tulenevatele hindamiskriteeriumidele.¹⁶ Seetõttu ei ole „asjaolud, mis on omased kohaldatavas riigisiseses õiguses ette nähtud hagi liigile“ asjakohased.¹⁷

42. Põhjendused, miks Euroopa seadusandja on määruse nr 1215/2012 artikli 7 punktis 2 sätestatud kriteeriumi sätestanud, on esitatud selle põhjenduses 16 ja need on Euroopa Kohtu poolt sellele antud tõlgenduse võtmetähtsusega:¹⁸

- selle kriteeriumi kohaselt määratud kohtul on objektiivsete asjaolude geograafilise läheduse tõttu vaidlusega eriti tihe seos.¹⁹ Need asjaolud teenivad süüteo toimepanemise ja selle tagajärgede tõendamist ning seeläbi korra kohast õigusemõistmist;²⁰

¹³ 30. novembri 1976. aasta kohtuotsus Bier (21/76, EU:C:1976:166, punkt 19). Kahju tekkimise koha jagamist „sündmuse toimumise kohaks“ ja „kahju tekkimise kohaks“ selgitab asjaolu, et vastasel juhul kaotaks esimese koha tavapärane kokkulangevus kostja alalise elukohaga erilise kohtualluvuse eeskirja soovitava toime. Seega ei ole kahju tekitanud sündmuse ja kahju tekkimise koha lahutamine artikli 7 lõike 2 tõlgendamisel tingimata vajalik.

¹⁴ 25. oktoobri 2012. aasta kohtuotsus Folien Fischer ja Fofitec (C-133/11, EU:C:2012:664, punkt 46) ja 16. jaanuari 2014. aasta kohtuotsus Kainz (C-45/13, EU:C:2014:7; edaspidi „kohtuotsus Kainz“, punkt 31).

¹⁵ Muu hulgas 22. veebruari 2024. aasta kohtuotsus FCA Italy ja FPT Industrial (C-81/23, EU:C:2024:165; edaspidi „kohtuotsus FCA Italy ja FPT Industrial“, punkt 23).

¹⁶ 19. septembri 1995. aasta kohtuotsus Marinari (C-364/93, EU:C:1995:289, punkt 18); 16. mai 2013. aasta kohtuotsus Melzer (C-228/11, EU:C:2013:305, punktid 34 ja 35) ja 10. märtsi 2022. aasta kohtuotsus BMA Nederland (C-498/20, EU:C:2022:173; edaspidi „kohtuotsus BMA Nederland“, punkt 38).

¹⁷ Kohtuotsus BMA Nederland, punkt 38.

¹⁸ See kriteerium võimaldab nõuda kokkulangevust sisuliselt kohaldatava õigusega, mis on kooskõlas ELi õigusega. Euroopa Kohus muudab selle kokkulangevuse, mida ta mõnes kohtuotsuses käsitleb nõudena, mis tuleneb Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. juuli 2007. aasta määruse (EÜ) nr 864/2007 lepinguväliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta („Rooma II“) (ELT 2007, L 199, lk 40) seitsmendast põhjendusest, tõlgendamiselemendiks: vt 9. juuli 2020. aasta kohtuotsus Verein für Konsumenteninformation (C-343/19, EU:C:2020:534, punkt 39) või 15. juuli 2021. aasta kohtuotsus Volvo jt (C-30/20, EU:C:2021:604; edaspidi „kohtuotsus Volvo“, punkt 32). Samas tuleb meenutada, et paralleelsus *forum/ius* ei ole määruse nr 1215/2012 tõlgendamise esmane eesmärk ja et mitte mingil juhul ei saa kooskõla kohaldatavate õigusaktidega viia nende sätete tõlgendamiseni viisil, mis on süsteemile ja selle süsteemi eesmärkidele võõras: kohtuotsus Kainz (punkt 20); ja 3. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus Petruchová (C-208/18, EU:C:2019:825, punkt 63).

¹⁹ See tähendab, et ei ole seotud vaidluspoolselga. Olukord on erinev siis, kui kahju tekitanud sündmuse toimumise koht langeb sageli kokku kostja elukohaga; samamoodi ei ole haruldane, et kahju tekkimise koht langeb kokku kahjustatud isiku elukohaga, mistõttu tuleb *forum actoris*-t aktsepteerida. Kui sündmuse koosseisulised elemendid ei ole materiaalsed, on Euroopa Kohus kahju tekitanud sündmuse või kahju tekkimise koha kindlaks tegemiseks kasutanud isiklike tegureid: nii käsitleb ta interneti kontekstis 25. oktoobri 2011. aasta kohtuotsuses eDate Advertising jt (C-509/09 ja C-161/10, EU:C:2011:685; edaspidi „kohtuotsus eDate Advertising jt“) kahjustatud isiku põhihuvide keset kahju tekkimise kohana; või 19. aprilli 2012. aasta kohtuotsuses Wintersteiger (C-523/10, EU:C:2012:220; edaspidi „kohtuotsus Wintersteiger“) seda paika, kus on rikkumise toimepanija asukoht, kahju tekitanud sündmuse kohana.

²⁰ Määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 kontekstis on korra kohase õigusemõistmise ja menetluse tõhusa korralduse (tänu sellele, et määratud kohtu ja vaidluse asukoha lähedusest tulenev tõendite hankimine ja hindamine asjaolude kohta vastutuse ja kahju osas, on lihtne) samastamine konstantne: paljude hulgas kohtuotsus Kainz (punkt 27); kohtuotsus Wintersteiger (punktid 31–33); 24. novembri 2020. aasta kohtuotsus Wikingerhof (C-59/19, EU:C:2020:950, punkt 37) ning kohtuotsus FCA Italy ja FPT Industrial (punktid 24 ja 25).

- sama läheduse tõttu saab hageja pärast asjaolude ilmnemist hõlpsasti kindlaks määrata pädeva asutuse.²¹ Kostja jaoks on selline asutus juba enne asjaolusid ette näha, kuna selle asukoht vastab tema enda tegevusele (väidetav rikkumine).²²

43. Määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 tõlgendamine Euroopa Kohtu poolt eeldab, et see säte annab otseselt ja vahetult nii rahvusvahelise kui ka territoriaalse kohtualluvuse selle koha kohtule, kus kahju tekitanud sündmus toimus või võib toimuda.²³

44. Euroopa Kohtu hinnangul „ei tohi [...] [liikmesriigid] kohaldada kohtualluvuse kindlaksmääramise kriteeriume“, mis erinevad nimetatud artikli 7 punktis 2 sätestatutest.²⁴

45. See kohtupraktika on välja kujunenud, esitab selle kasuks argumente²⁵ ja näib olevat kooskõlas seadusandja tahtega. Nõustumine sellega, et määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkt 2 määrab otseselt rahvusvahelise ja territoriaalse kohtualluvusega asutuse, vastab tegelikult seadusandja kavatsusele selle eeskirja vastuvõtmise ajal. Pärast seda tehtud muudatused tekstis ei sea seda kavatsust kahtluse alla.

B. Küsimused 1a ja 2a

46. Eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib, millisel kohtul on territoriaalne kohtualluvus kahju tekitanud sündmuse toimumise koha (küsimus 1a) ja kahju tekkimise koha (küsimus 2a) alusel sellistel asjaoludel nagu käesolevas kohtuasjas. Nendes kahes küsimuses ei käsitleta esialgu esindushagide mõjuga seotud probleeme (mida käsitletakse küsimuste 1b ja 2b raames).

1. Koht, kus toimus (väidetava) kahju tekitanud sündmus

a) Milline sündmus tekitas kahju?

47. Eelotsusetaotluse esitanud kohus eeldab, et kasutajatele tekitatud kahju (mille olemasolu kohta ta loogiliselt veel ei ole otsustanud) tuleneb Apple'i käitumisest, mille osas hagejaks olevad sihtasutused leiavad, et tegemist on turgu valitseva seisundi kuritarvitamisega ELTL artikli 102 tähenduses.

48. See käitumine seisneb lühidalt selles, et Apple kasutab oma turgu valitsevat seisundit ära selleks, et kehtestada App Store'i rakenduste arendajatele ülemääraseid tasusid. Nende tasude summa kantakse seejärel edasi kasutajatele, suurendades hinda, mida nad peavad App Store NList rakenduste allalaadimisel maksma.

²¹ Näiteks kohtuotsus eDate Advertising jt, punkt 50; 28. jaanuari 2015. aasta kohtuotsus Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37, punkt 56); 17. oktoobri 2017. aasta kohtuotsus Bolagsupplysningen ja Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766, punkt 35) ja 12. mai 2021. aasta kohtuotsus Vereniging van Effectenbezitters (C-709/19, EU:C:2021:377, punkt 33).

²² Vt viited 21. joonealuses märkuses.

²³ Kohtuotsus Volvo, punkt 33.

²⁴ Kohtuotsus Volvo, punkt 34.

²⁵ Need on kokkuvõtlikult esitatud kohtujurist Richard de la Touri ettepanekus kohtuasjas Volvo jt (C-30/20, EU:C:2021:322, punktid 38–47).

49. Ei ole vaidlustatud, et abstraktselt võib konkurentsivastane tegevus, mille puhul ettevõtja kasutab kuritarvitavalt ära oma turgu valitsevat seisundit, tekitada kahju. Euroopa Kohus viitas turgu valitseva seisundi kuritarvitamisest tuleneva kahju hüvitamise hagi raames kohtuotsuses flyLAL-Lithuanian Airlines selle kahju põhjustanud sündmuse toimumise kohale.²⁶

50. Mulle näib, et põhimõte, et otsustav kahju tekitanud sündmus määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 tähenduses samastatakse aktidega, millega pannakse toime turgu valitseva seisundi kuritarvitamine, kehtib üldiselt, selle rakendamine muutub juhtumipõhiselt.

51. Seda kriteeriumi kohaldades tuvastab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et kahju tekitanud sündmus on rakenduste müük Madalmaade App Store'is, kus Apple tegutseb arendajate ainuõigusliku turustajana ja esindajana ning säilitab kasutajate makstava hinna pealt komisjonitasu.²⁷

52. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu jaoks võib seega Madalmaade kui õigusvastase käitumise poolt mõjutatud turu kohtutel olla rahvusvaheline kohtualluvus, kuna müük toimub (ka) selles riigis.

53. Ma ei ole täiesti veendunud, et käesoleva juhtumi asjaolusid arvestades on selline kahju tekitanud sündmuse valik kõige sobivam.²⁸ Hüpoteesina lähtun siiski eelotsusetaotluse esitanud kohtu valitud sündmusest.

b) Kus toimus kahju tekitanud sündmus?

54. Selle koha kindlaksmääramine, kus rakenduste müük App Store NLi kaudu määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 tähenduses toimus, ei ole lihtne. Kui eelotsusetaotluse esitanud kohus ise leiab, et müük toimub Madalmaades, siis tunnistab ta ühes oma küsimuses (2a), et „ostude sooritamise kohta ei ole võimalik kindlaks teha“.

55. Alustuseks märgin, et selles olukorras võiks kasutada sama lahendust, mida Euroopa Kohus on juba teistes otsustes aktsepteerinud. Kui kahju tekitanud sündmuse toimumise kohta on väga raske või võimatu kindlaks teha, on määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 kohaselt hagejal võimalus pöörduda kahju tekkimise koha alusel pädevasse kohtusse.²⁹

²⁶ 5. juuli 2018. aasta kohtuotsus flyLAL-Lithuanian Airlines (C-27/17, EU:C:2018:533; edaspidi „kohtuotsus flyLAL-Lithuanian Airlines“, punktid 51 ja 52).

²⁷ Eelotsusetaotlus, punktid 6.8 ja 6.9.

²⁸ Turgu valitseva seisundi kuritarvitamise samastamine lõppkasutajale müümisega App Store NLi võib olla liigne lihtsustamine. Kui hagi aluseks olevad kahjulikud tagajärjed on kindlasti kasutajate poolel, siis (väidetav) turgu valitseva seisundi kuritarvitamine toimub arendajate poolel, kes soovivad pakkuda iOSi kaudu käivitata vaid teenuseid, ühepoolse tingimuste kehtestamise näol. Need tingimused hõlmavad IAP kasutamist ja tasu, mille Apple arvab maha hinnast, mida iOSi kasutajad arendajatele maksavad (ja mille arendajad edasi kannavad). Minu arvates võib väita, et selline kehtestamine on kohtualluvuse kindlaksmääramisel kahju tekitanud sündmus. Tunnistan, et sõltuvalt asjaoludest ei pruugi lõppkasutajatel olla lihtne seda kohta leida. Viitan sellega seoses 21. mai 2015. aasta kohtuotsusele CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2015:335; edaspidi „kohtuotsus CDC Hydrogen Peroxide“, punkt 44).

²⁹ 27. oktoobri 1998. aasta kohtuotsus Réunion européenne jt (C-51/97, EU:C:1998:509, punkt 33), mis puudutab kohta, kus kaubale tekib kahju mereveo ajal.

56. Ma ei jäta tähelepanuta, et Euroopa Kohus on teistel juhtudel valinud teistsuguse tee ja määruse nr 1215/2012 artikli 7 punktis 2 pakutava võimaluse ületamiseks jätab kõrvale tõlgendused, mis muudavad hageja jaoks kahju tekitanud sündmuse toimumise koha tuvastamise „ülemäära keeruliseks“ või „võimatuks“, ning pakub välja teisi.³⁰ Seetõttu uurin ka seda võimalust.

57. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul Apple:

- pakub App Store NLis Madalmaade tarbijatele ja ettevõtjatele konkreetseid rakendusi;
- suunab rakenduste ostmiseks kasutajad, kes oma Apple'i konto või ID loomisel märkisid oma asukoha selles liikmesriigis, tagasi sellesse konkreetsesse veebipoodi (App Store NL);³¹
- piirab samal ajal nende kasutajate (kelle Apple ID tuvastab nende asukoha Madalmaades) juurdepääsu teistele App Store'idele, mis on mõeldud teiste riikide avalikkusele.

58. Ma saan aru, et argument, mis õigustab Madalmaade (või üldisemalt mõne muu liikmesriigi) kohtute kohtualluvust kahju tekitanud sündmuse toimumiskoha alusel, ei ole seega pelgalt App Store'i³² kättesaadavus selle riigi territooriumil.

59. Minu arvates tuleneb see kohtualluvuse omistamine tegelikult *asukoha fiktsioonist*: eeldatakse, et iOSi kasutajad, kes nende Apple'i ID kohaselt asuvad Madalmaades, ostavad oma rakendused selles riigis, kui nad kasutavad App Store NLi.³³ Komisjonitasu, mis lähtub kasutajate kahjuks tehtavast ülehindamisest, võetakse müügi hetkel³⁴, mille „asukoht“ on Madalmaade territoorium.

60. Nõustudes aga sellega, et virtuaalne ruum kordab sel viisil liikmesriigi geograafilist ruumi³⁵, ei ole (ja tegelikult ei saakski olla) selles ostumehhanismis olemas üks ühendav tegur, mis võimaldaks omistada nõuete lahendamise ühele või teisele kohtule Madalmaade piires.

61. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul:

- puudub selge ühendav tegur, mille tõttu nõuded kuuluksid ühe Madalmaade ringkonna kohtu ja mitte teise ringkonna pädevusse. App Store NL on suunatud kogu Madalmaadele (see on kättesaadav kogu Madalmaades) ja App Store NLi kaudu toimuva müügi puhul ei saa päriselt öelda, et tegemist on konkreetse *kohaga*, kus asjaomane tehing toimub;

³⁰ 5. septembri 2019. aasta kohtuotsus AMS Neve jt (C-172/18, EU:C:2019:674, punkt 51) osas, mis puudutab „kohta, kus kostja tegi otsused ja võttis tehnilised meetmed [teatud toodete] interneti üles panemiseks“. Kohtuotsuse Wintersteiger punktides 34–38 aktsepteeriti sama kriteeriumi, kuid jäeti selle „ebakindla asukoha“ tõttu välja serveri asukoht ja eelistati kostja asukohta.

³¹ See asjaolu näitab minu arvates Apple'i kavatsust pöörduda riigi, mitte üldise Madalmaade kogukonna poole, mis võib olla hajutatud mitmesse riiki või isegi kontinendile.

³² Nagu nähtub 16. augusti 2023. aasta vaheotsuse punktist 6.24.

³³ See on praktiliselt kohustuslik, võttes arvesse ID muutmise takistusi pärast selle paikapanemist. Selle ärimudeliga killustab Apple ise oma äritegevust turgude eraldamise teel. Samas ulatuses lihtsustab see kohtualluvuse tuvastamist rahvusvahelise kohtualluvusega ja selle ulatuse piiritlemist.

³⁴ Reeglina järgneb rakenduse kättesaadavus hetkega sellele, et kasutaja maksab (komisjonitasu võrra suurendatud) hinna.

³⁵ Vastavus ei ole täielik, mistõttu arvan, et on võimalik rääkida *fiktiivsest lokaliseerimisest*. Veebipõhine ostmine App Store NLis on tehniliselt võimalik ka Madalmaades elavatele kasutajatele, kes, olles oma Apple ID seadistamisel deklareerinud Madalmaad riigina, viibivad ajutiselt väljaspool Madalmaad. See on võimalik ka kasutajatele, kes ei ela Madalmaades, kuid kes on oma Apple ID-s siiski märkinud selle liikmesriigi. Eelotsusetaotluses ei ole neid juhtumeid käsitletud: punktides 6.15 ja 6.18 kahju tekkimise koha kohta võib järeldada, et see keskendub kasutajatele, kes elavad või on asuvad (*wonen oder gevestigd zijn*) Madalmaades.

- on kaheldav, kas sellistel asjaoludel oleks määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 alusel võimalik tuvastada kõigi liikmesriigi *ratione materiae* pädevate kohtute hulgast üks kohus, kellel on kohtualluvus *ratione locis*.

62. Kui lähtuda eespool viidatud *asukoha fiktsioonist*, võib põhimõtteliselt järeldada, et Madalmaade kohtul, kelle ringkonnas toimub müük App Store NLi kaudu, on territoriaalne kohtualluvus. Kohtualluvuse määramine sõltuks sellest, kus Madalmaades asub App Store NLi juurdepääsuks kasutatud seade müügi ajal.³⁶

63. Selline lahendus on siiski ebapraktiline:

- ühest küljest on Apple'i seadmed, mida kasutatakse ostude tegemiseks (rakenduste allalaadimiseks), sageli mobiilsed: nende asukoht on juhuslik, ebastabiilne ja raskesti kontrollitav;
- lisaks sellele avab iga müügitehingu kui Madalmaade turgu valitseva seisundi kuritarvitamise ainulaadse ilmingu arvesse võtmine võimaluse mitme menetluse algatamiseks selles riigis.³⁷

64. Üks hagejaks olevatest sihtasutustest väidab oma seisukohtades, et nii õigusvastase teo kui ka selle toimumise (virtuaalse) keskkonna tõttu on määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 kohaselt territoriaalne kohtualluvus *igal Madalmaade kohtul*.³⁸

65. Kohtujurist Jääskinen esitas oma ettepanekus kohtuasjas C-170/12 tõlgenduse, mille kohaselt territoriaalne kohtualluvus on antud kõigile liikmesriigi kohtutele (kelle üldsusele on tegevus suunatud).³⁹ Ta tegi selles ettepaneku, et rahvusvahelise kohtualluvusega kohtu kindlaksmääramiseks kahju tekkimise koha alusel võetakse arvesse veebilehe tegevuse suunitlust konkreetsele liikmesriigile. Euroopa Kohus ei nõustunud sellise asukoha kriteeriumiga.

66. Minu arvates on määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 tõlgendus, mis rahvusvahelise ja territoriaalse kohtualluvuse seisukohalt viib selleni, et *kõiki* liikmesriigi *kohtuid* peetakse omavahel asendatavateks, siiski paradoksaalne. Selle sätte eesmärk on just nimelt määrata kindlaks *üks kohus* selle konkreetse geograafilise seose alusel vaidluse seisukohast oluliste asjaoludega.⁴⁰

67. Sellist lahendust, et on mitu kohtualluvusega kohut (veel enam, et mitu kohut menetlevad asja samal ajal, mis võib viia võimalike vastuoluliste otsusteni), tuleb määruse nr 1215/2012 tõlgendamisel üldreeglina vältida; sama kehtib ka artikli 7 punkti 2 kohta.⁴¹

³⁶ Seade annaks kahju tekitanud sündmusele materiaalse sisu, mis sellel puudub.

³⁷ Olukord, kus ühe sisuliselt sama sündmuse alusel on mitu menetlust, ei erineks füüsilise müügi puhul füüsilistes kauplustes (Apple Stores), kuid potentsiaalne paljususe oleks palju väiksem. Näiteks Madalmaades näib olevat ainult kolm Apple Stores'i. Igal juhul on see asjaolu kaudne ega saa põhimõttelist lahendust määrata.

³⁸ Stichting Right to Consumer Justice'i kirjalikud seisukohad, punktid 69–75. Teise võimalusena teeb ta punktis 76 ettepaneku piirata määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 kohaldamisala, mis kehtestaks ainult rahvusvahelise kohtualluvuse. Arvestades raskusi, mis tekivad sätte kohaldamisel sellistel asjaoludel nagu käesolevas asjas, ei tundu viimane lahendus mulle ebamõistlik. See ei sobi siiski kokku reegli väljakujunenud mõistmisega: vt eespool punktid 44 ja 45.

³⁹ Ettepanek kohtuasjas Pinckney (C-170/12, EU:C:2013:400, punkt 67).

⁴⁰ Ma ei usu, et kohtuotsustest, mis määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 või sellele eelnenuid sätteid tõlgendades viitavad menetluse algatamisele konkreetse „liikmesriigi kohtutes“ või „kohtuasutustes“, nagu kohtuotsustes eDate Advertising jt või Wintersteiger, saab järeldada teisiti. Mitmust kasutatakse ka juhul, kui kriteeriumi „kahju tekitanud sündmuse toimumise koht“ tõlgendamisel on kahtlemata tegemist ühe kohtu asukohaga, näiteks juhul, kui see on samastatud kostja tegevuskoha või kahjustatud isiku peamiste huvide keskusega: vt lisaks samadele kohtuasjadele 21. detsembri 2021. aasta kohtuotsus Gtflx Tv (C-251/20, EU:C:2021:1036, punkt 30).

⁴¹ Seega alates 11. jaanuari 1990. aasta kohtuotsusest Dumez France ja Tracoba (C-220/88, EU:C:1990:8, punkt 18).

68. Seetõttu on Euroopa Kohus keeruliste faktiliste olukordade puhul kaldunud valima *ühe organi*, mis on kohtualluvuse kindlaksmääramisel asjakohane. See „hoiab ära kohtualluvuste paljususe[, mis] on kooskõlas [...] kohtualluvuse valikulise laadiga ja kitsa tõlgendamise vajalikkusega, võimaldades paremat etteaimatavust“.⁴²

69. Kahju tekkimise koha osas on Euroopa Kohus aktsepteerinud kohtute paljusust, piirates samas iga kohtu kohtupidamise selle liikmesriigi territooriumiga, kuhu ta kuulub.⁴³

70. Kohtualluvuse ühtsus samal alusel (kahju tekkimise koht) on samuti lahendus, mida kasutatakse nõude puhul, mis puudutab lisakulusid mitme sellise kauba ostmisel, mida keelatud kokkulepped mõjutasid: kui selliseid kaupu ei omandatud selle liikmesriigi ühe kohtu jurisdiktsiooni all, kus asub (asuvad) mõjutatud turg (või turud), siis on kohtualluvus selle liikmesriigi kohtutel, kus on ostja alaline elukoht.⁴⁴

71. Seda argumentatsiooni ei ole siiski lihtne säilitada sellistel asjaoludel nagu käesolevas kohtuasjas, kus müük ei toimu õigupoolest mitte materiaalses ruumis, vaid digitaalses keskkonnas. Taas oleks vaja kasutada *asukoha fiktsioone*, et teha kindlaks selle müügi *ühtne* asukoht, valides võimalike asukohtade hulgast ühe, mis toimiks kostja tegevuse ainsa *situs fictus*’ena selles liikmesriigis, kus ta kuritarvitab oma turgu valitsevat seisundit.

72. Sellest lähtuvalt võib järeldada, et kasutaja puhul, kes on oma Apple ID alusel suunatud App Store NLi, toimub kogu müük selle App Store’i kaudu selle kasutaja elukohas või asukohas Madalmaades, sõltumata tema tegelikust füüsilisest asukohast Madalmaades iga müügi ajal.

73. Seega võib kasutaja (või kasutajate rühm, kelle elukoht on samas territoriaalses piirkonnas) esitada hagi kahju tekitanud sündmuse toimumise koha alusel oma elukoha kohtule sellel turul, mida Apple’i konkurentsivastane tegevus mõjutas, seoses sellele turule suunatud App Store’i kaudu tehtud ostudega.

74. See lahendus tähendaks *forum actoris*’e lubamist, mis minu arvates on Apple’i äristrateegiat arvestades õigustatud.⁴⁵ Selle eesmärk ei ole seega kahjustatud isiku kaitsmine.⁴⁶

2. Kahju tekkimise koht

75. Viimati kirjeldatud raskused, mis on seotud kahju tekitanud sündmuse (st rakenduste müük kasutajatele App Store NLis) toimumise koha tuvastamisega, on vähem teravad seoses kahju tekkimise kohaga.

⁴² Kohtuotsus flyLAL-Lithuanian Airlines, punkt 56. Kahju tekitanud sündmuse paiknemine ühes kohas on seda mõistlikum, et kohtu, mis on määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 alusel määratud selle sündmuse toimumiskoha kohtuks, on täielik kohtualluvus, st tal on pädevus otsustada kogu kahju üle, mis tuleneb ebaseaduslikust tegevusest, ja võtta meetmeid, mis on oma olemuselt jagamatud: vt 17. oktoobri 2017. aasta kohtuotsus Bolagsupplysningen ja Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766).

⁴³ Erinevalt teistest nõuetest on kahjunõue jagatav. See võimaldas Euroopa Kohtul arendada mosaiigiteooriat tegelikus maailmas ja kanda see üle virtuaalsesse maailma, võttes ühendavaks kriteeriumiks internetis avaldatud teabe kättesaadavuse: kohtuotsused eDate Advertising jt; ja 21. detsembri 2021. aasta kohtuotsus Gtflx Tv (C-251/20, EU:C:2021:1036).

⁴⁴ Kohtuotsus Volvo, punktid 40–42.

⁴⁵ Selline lokaliseerimine oleks kooskõlas äristrateegiaga, mis „otsib“ avalikkust teatavas liikmesriigis. Lisaks võtab see arvesse asjaolu, et App Store’i kasutamine eeldab Apple’i meediateenuste tingimuste aktsepteerimist, mida Apple ise määratleb lepinguna ja mis sisaldab klauslit, mis annab kohtualluvuse kasutaja elukohajärgsele kohtule, millele ma viitan hiljem: allpool punkt 84.

⁴⁶ Lahendus võib viia juhtumite erineva kohtlemiseni sõltuvalt sellest, milliseid vahendeid on kasutatud kahju tekitavaks tegevuseks. Usutav on siiski, et see kehtib juba teistes valdkondades, näiteks isikuõiguste rikkumine. Kohtuotsusest eDate Advertising jt lähtuvalt võib kahju tekkimise koha kindlaksmääramisel võtta arvesse kahjustatud isiku peamiste huvide keset, kui tegemist on teabe levitamisega internetis.

76. Kasutajale tekkiv (väidetav) kahju seisneb selles, et ta ise kannab rakenduste allalaadimisel App Store'ist lisakulu. Rakenduse hind suureneb kulu kuna selle arendajad kannavad Apple'i poolt kehtestatud tasu edasi kasutajale.

77. Eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib, kas kahju tekkimise koha alusel kohtualluvuse kindlakstegemiseks, „kui ostude sooritamise kohta ei ole võimalik kindlaks teha“, võiks ühendava tegurina kasutada kasutaja alalist elukohta.

78. Euroopa Kohus on määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 tõlgendamisel leidnud järgmist:

- kahju, mis seisneb „peamiselt kunstlikult kõrgendatud hindade tõttu makstud kõrgemast hinnas“, võib olla käsitatav „otsese kahjuna, mis võimaldab põhimõtteliselt selle liikmesriigi kohtu kohtualluvuse tekkimise, mille territooriumil kahju tekkis“;⁴⁷
- „[k]ui aga turg, mida konkurentsivastane tegevus kahjustab, asub liikmesriigis, mille territooriumil kahju väidetavalt tekkis, tuleb järeldada, et kahju tekkimise paik määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 kohaldamise seisukohast asub selles liikmesriigis“.⁴⁸

79. Kohtualluvus põhineb seega kahe asjaolu kokkulangemisel samas liikmesriigis: mõjutatud turg ja koht, kus konkreetne kahjustatud isik kahju kannab. Käesolevas kohtuasjas on Madalmaad (üks) mõjutatud turg.

80. Kui õigusvastane käitumine (väidetav turgu valitseva seisundi kuritarvitamine) on viinud kõrgendatud hinna maksmise kaudu kahjustatud isiku varade ülekandmise riikliku varadesse materiaalses (mitte virtuaalses) kontekstis, on Euroopa Kohus aktsepteerinud kahju tekkimise kohana kas kõrgendatud hinnaga esemete omandamise kohta⁴⁹ või kahjustatud isiku elukoha kohta.⁵⁰ Samuti tegi ta kindlaks, et materiaalse kauba omandamise kohaks on koht, kus see tarnitakse.⁵¹

81. Neid suuniseid järgides leian, et kahju tekkimise koha kindlaksmääramisel võib käesoleval juhul kasutada ühendava tegurina kahjustatud isiku asukoha või elukoha määramist Madalmaades, kus asub ka turgu valitseva seisundi kuritarvitamisega mõjutatud turg.

82. Kui kahju seisneb tegelikult kõrgendatud tasu võtmises ja kasutaja ostab toote (mille väärtus on väiksem kui makstud hind) virtuaalses keskkonnas, olles digitaalne rakendus, millel puudub materiaalne tervik, tundub mulle vähe kasu sellest, et püüda leida pädev kohus viitega selle tarnimisele.⁵²

⁴⁷ 29. juuli 2019. aasta kohtuotsus Tibor-Trans (C-451/18, EU:C:2019:635, punkt 31). Selles väideti, et on rikutud ELTL artiklit 101.

⁴⁸ Kohtuotsus flyLAL-Lithuanian Airlines, punkt 40; ja 29. juuli 2019. aasta kohtuotsus Tibor-Trans (C-451/18, EU:C:2019:635, punkt 33).

⁴⁹ Kohtuotsus Volvo, punkt 39.

⁵⁰ Kohtuotsus CDC Hydrogen Peroxide, punkt 52; ja kohtuotsus Volvo juhuks, kui salajase kokkuleppega seotud varad on omandatud eri territoriaalsetes piirkondades (eespool 44. märkus).

⁵¹ See tõlgendus puudutab algselt heitgaaside heite andmeid manipuleeriva tarkvaraga varustatud sõidukite turustamist ning tuleneb 9. juuli 2020. aasta kohtuotsusest Verein für Konsumenteninformation (C-343/19, EU:C:2020:534) koostoimes kohtuotsusega FCA Italy ja FPT Industrial. Kuna kohtuotsuse Volvo punktis 39 viidatakse sõnaselgelt esimesele, võib kõrgendatud hinnaga füüsilise kauba ostmise kohaks lugeda tarnekohta isegi siis, kui see kõrgendatud hind ei ole tingitud asja olulisest puudusest.

⁵² Sõna otseses mõttes ei saa isegi rääkida digitaalse sisu „üleandmisest“; see tehakse kasutajale kättesaadavaks internetis, kes saab selle alla laadida ükskõik kust, kui ta ühendab end interneti.

83. Vastupidi, kasutaja elukohal põhinev seotuse kriteerium on *a fortiori* seda sobivam, kui kostja (Apple) kujundab oma äritegevust, nagu käesoleval juhul, killustades asjaomase turu riikide kaupa, ja seob lõppkasutajad sellele turule.

84. Lõpuks tuleb arvestada, et nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus 16. augusti 2023. aasta vaheotsuses⁵³ märkis, lisab Apple Ireland oma kasutajatega sõlmitavatesse lepingutesse App Store'i kasutamiseks kohtualluvuse tingimuse. Kui kasutaja elab Euroopa Liidu liikmesriigis, kohaldatakse selle riigi õigust ja kohtualluvust, kus on kasutaja alaline elukoht. See asjaolu ei ole seega Apple'ile teadmata, kuna tal on raske väita, et Madalmaades esitatavad nõuded on ettenägematud, mis ei ole küll hõlmatud kohtualluvuse tingimusega (mis kehtib tema lepingulise vastutuse suhtes), kuid tulenevad otseselt App Store NLis tehtud ostudest.

85. Seega ei näe ma vastuväiteid sellele, et varalisest ülemäärasest ülekandmisest tuleneva kahju, mis on omane kõrgendatud hinna maksmisele, tekkimise koht on asjaomasel turul kahjustatud isiku elukohas, kes reeglina koondab oma vara sinna.

86. Kui selle lahendusega nõustuda, ei ole vaja nõuda täiendavat ühendavat tegurit, näiteks seda, kas kasutaja pangakonto, millelt makse debiteeritakse, asub samas piirkonnas. Kirjeldatud asjaolusid arvestades leian, et pakutud lahendus vastab konkurentsieeskirjades sätestatud läheduse ja prognoositavuse eesmärkidele.

C. Eelotsuse küsimused 1b ja 2b

1. Mõju puudumine esindushagi laadile

87. Mitte miski ei takista esindushagide esitamist sellistes piiriüleste mõõtmetega olukordades, nagu on kõne all käesolevas asjas.

88. Seni ei ole Euroopa Kohus käsitlenud seda, millist mõju võib selline tegevus taolistes olukordades avaldada.⁵⁴

89. Määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkt 2 sätestab, nagu ma juba kordasin, kohtualluvuse erandjuhtu puudutava eeskirja nõuete puhul, mis on seotud lepinguväliste kohustustega, mis põhinevad võlgniku vastutusel võlausaldaja ees.

90. See reegel ei ole isiklik eelisõigus, mis soodustab üksnes võlausaldajat, seda võivad kasutada ka teised isikud, eelkõige võlausaldaja esindajad või tema õigusjärglased.⁵⁵ Samuti individuaalsete, kuid ühiste huvide⁵⁶ või üldise huvi edendajad.⁵⁷

⁵³ 16. augusti 2023. aasta vaheotsuse punktid 3.8 ja 6.41–6.46. Apple'i ja lõppkasutajate vaheliste lepingute kohtualluvuse tingimuse analüüs viis eelotsusetaotluse esitanud kohtu järeldusele, et kõnealune tingimus ei ole vaidlusalustele nõuetele kohaldatav.

⁵⁴ 12. mai 2021. aasta kohtuotsuses Vereniging van Effectenbezitters (C-709/19, EU:C:2021:377, punktid 38 ja 39) lükati sellekohane küsimus tagasi, pidades seda hüpoteetiliseks ja seega vastuvõetamatuks. Kohtuotsuse BMA Nederland aluseks olnud vaidluses oli tegemist kollektiivsete huvide kaitseks tegutseva sihtasutusega. Euroopa Kohus kvalifitseeris võlausaldajate kahjustamise kaudseks ja seega määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 tähenduses ebaoluliseks. Samuti välistas ta sihtasutuse nõude asjakohasuse samas kontekstis, kuna ta oli üksnes menetlusse astuja.

⁵⁵ 18. juuli 2013. aasta kohtuotsus ÖFAB (C-147/12, EU:C:2013:490); ja kohtuotsus CDC Hydrogen Peroxide.

⁵⁶ Kohtuotsus BMA Nederland.

⁵⁷ 1. oktoobri 2002. aasta kohtuotsus Henkel (C-167/00, EU:C:2002:555).

91. Määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 eesmärk on määrata (rahvusvaheliselt ja kohalikul tasandil) kohtualluvusega kohtuks kohus, millel on eriline geograafiline seos kahju tekitanud sündmuse toimumise või kahju tekkimise kohaga.

92. Seega, kui nõude loovutamine või nõude kollektiivne olemus ei välista selle artikli kohaldamist, siis määratakse selle artikli alusel rahvusvaheline ja territoriaalne kohtualluvus igal juhul ikkagi kindlaks kahju tekitanud tegevuse või kahju tekkimise koha alusel.

93. Minu arvates kehtib see ka sellise hagi suhtes, mille on esitanud üksus, kellele seadus annab eraldiseisva õiguse, st mis ei sõltu volitusest või loovutamisest, et saada hüvitist individuaalse kahju eest. Seda toetavad kaks argumenti:

- esiteks ei muuda esindushagi esitava üksuse menetluslik volitus tegelikult vaidluse eset. Lõppkokkuvõttes soovitakse saada individuaalset hüvitist igale otseselt puudutatud isikule. Esindushagi aluseks on individuaalsed nõuded: õigus hüvitisele ja selle suurus tuleb lõppkokkuvõttes määrata iga kahjustatud isiku puhul eraldi (vajaduse korral sama kohtualluvuse kontrolli all, kes selle õiguse välja kuulutab);
- teiseks, nii nagu „kahju tekitanud sündmuse toimumise koha“ kindlaksmääramine ei saa sõltuda tsiviilvastutuse materiaalõiguslikus osas kohaldatavast õigusest,⁵⁸ ei saa see sõltuda ka menetluslikest aspektidest, mis erinevad vastavalt asjaomasele liikmesriigile.

94. Kohtualluvus on selle koha kohtutel, kus on toimunud kahju tekitanud sündmus, millest tuleneb lepinguväline vastutus, mis on sama, sõltumata sellest, kes on tegelik võlausaldaja või kes tegutseb hagejana. Kahju hüvitamise nõue ei kaota oma seost kahju tekitanud sündmuse toimumiskohaga nõude ülekandmise tõttu või seetõttu, et kolmas isik võtab selle kaitse üle seaduse sätte alusel. Ka kahju tekitanud sündmus on sama ja tõendid jäävad sinna, kus need on alati olnud.

95. „Prognoositavuse“ teguri arvestamisega on vastuolus, kui kohtualluvusega kohus erineb sama kahju tekitanud sündmuse puhul sõltuvalt sellest, kas hageja on huvitatud isik, tema õigusjärglane või (õiguste omaniku või nende huvide esindaja) esindaja.

96. Seega võib üksus, kes esitab esindushagi, esitada oma nõude ainult ühele kohtule (vastavalt määruse nr 1215/2012 artikli 7 punktile 2), kui kahju tekitanud sündmus: a) on ainulaadne ja juba toimunud või võib toimuda selle kohtu tööpiirkonnas; või b) selles piirkonnas langevad kokku kõik asjasse puutuvad faktid (st kõik need, mis puudutavad esindatava huvi lõplikke omanikke).

97. Tunnistan, et liikmesriigi piires vähendab selline nõue esindushagide mehhanismi kasulikkust, kui riigisisene seadusandja on otsustanud mitte määrata kogu territooriumi jaoks ühte kohut, millel on ühtne kohtualluvus seda liiki hagide arutamiseks.⁵⁹

98. Nimelt peab volitatud üksus iga riigisisese kohtu territoriaalse kohtualluvuse piiridest tulenevalt piiritlema esindushagi objektiivse ja subjektiivse ulatuse, määratledes „kahju tekitanud sündmuse“ koha määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 tähenduses iga sellise kohtu

⁵⁸ Eespool punkt 41.

⁵⁹ Austrias on esindushagisid reguleeriv seadus (Verbandsklagen-Richtlinie-Umsetzungs-Novelle, BGBl. 85/2024, § 620 ja § 630) andnud nende arutamise eranditult ühele kohtule. Madalmaades see nii ei ole.

tööpiirkonnas.⁶⁰ Kõnealuste huvide laiem kaitse, mis hõlmaks sama riigi teistes territoriaalüksustes esinevaid asjaolusid ja kahjusid, eeldaks, et menetlusi tekiks vastavalt neile geograafilistele piiridele mitu.

99. Võib vastu vaielda, et see lahendus ei ole kooskõlas esindushagi loogikaga, mis ei põhine mitte vaidluse ja kohtu poole pöördumise lähedusel, vaid kaitstavate huvide sarnasusel. See lahendus, ükskõik kui mitterahuldav see ka ei tundu, tuleneb aga määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 kohaldamisest sellisele stsenaariumile, mille eeskirju ei ole muudetud, et viia need vastavusse uue tegelikkusega (esindushagid).

100. Kehtivate eeskirjade kohaselt⁶¹ peaks volitatud üksus, kes soovib esitada üheainsa esindushagi kahjude hüvitamiseks Madalmaade eri kohtades toimunud rikkumiste eest, mille tagajärjed avalduvad sama riigi mitmes piirkonnas, ja kes suunab oma hagi teises liikmesriigis asuva kostja vastu, esitama oma hagi selles teises liikmesriigis.⁶²

101. Määruse nr 1215/2012 uuesti sõnastamise ajal (2012. aastal) ei olnud piiriüleseid esindushagisid puudutavad probleemid tundmatud. Arvestades tollal kehtinud riigisiseste mudelite erinevust, otsustati lõpuks mitte kehtestada selles erieeskirju, ootuses, et selle valdkonna õigus areneb edasi.⁶³

102. See areng on juba toimunud, kuid ei ole toonud kaasa muudatusi rahvusvahelise kohtualluvuse määramise eeskirjades.⁶⁴ Nagu ma allpool rõhutan, ei ole direktiiviga 2020/1828 (mille vastuvõtmine oleks võinud olla selleks sobiv võimalus) muudetud määrust nr 1215/2012.

103. Kokkuvõttes olen seisukohal, et vastus küsimustele 1b ja 2b peab olema selline, et liidu õiguse praeguses seisus ei erine määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 tõlgendamine sõltuvalt sellest, kas hagi on esitanud üksus, kellel on riigisiseste õigusnormide kohaselt õigus esitada enda nimel esindushagi mitme kasutaja huvide kaitseks.

2. Direktiiv 2020/1828

104. Direktiiv 2020/1828 ei ole siinkohal kohaldatav⁶⁵ ei ajaliselt (see puudutab ainult 25. juunil 2023 või hiljem esitatud hagisid) ega ka sisuliselt (selle kohaldamisala ei hõlma põhimõtteliselt konkurentsieeskirjade rikkumisel põhinevaid esindushagisid).

⁶⁰ Üks esindatavate grupi iseloomulikke tunnuseid peab olema see, et selle liikmed on selliste õiguste omanikud, mida kahjustab tegevus, mis toimub või mille mõju avaldub sellel territooriumil, mis allub kohtule, kellele hagi esitatakse.

⁶¹ Määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkt 2 koos punktis 97 osutatud seadusandliku valikuvõimalusega. Ma jätan praegu kõrvale võimaluse võtta pärast rahvusvahelise või territoriaalse kohtualluvuse kindlaksmääramist kasutusele parandusmeetmed.

⁶² Määruse nr 1215/2012 artikli 4 kohaselt.

⁶³ Ettepaneku võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades, KOM(2010) 748 (lõplik), põhjendus 23 ja pealkirja „Ettepaneku õiguslikud aspektid“ punkt 3.1; ja komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa horisontaalne kollektiivse õiguskaitse raamistik“, COM(2013) 401 (final), punkt 3.7.

⁶⁴ Allpool punkt 107. Määruse nr 1215/2012 läbivaatamine, mis on praegu käimas, võiks sisaldada kohtualluvuse erandjuhtusid puudutavaid eeskirju esindushagide kohta.

⁶⁵ Nagu komisjon oma kirjalikes seisukohtades punktis 10 õigesti märkis. Madalmaade valitsus, kes oma seisukohtades viitas vastupidisele, nõustus selle seisukohaga kohtuistungil.

105. Ilma et see piiraks käesoleva direktiivi soovitava toime suurendamise eesmärki,⁶⁶ ei ole ma veendunud, et selline eesmärk õigustab tõlgendust, mis moonutab erilise kohtualluvuse reeglit kirjeldatud ulatuses.

106. Sellega seoses tuleb meenutada, et „liidu õiguse erinevate aktide ühtsuse tagamise nõude tulemus ei saa mingil juhul olla see, et kohtualluvust reguleeriva määruse sätetele antakse tõlgendus, mis ei ole kooskõlas selle määruse süsteemi ja eesmärkidega“.⁶⁷

107. Direktiiviga 2020/1828 ei ole määrusesse nr 1215/2012 muudatusi tehtud. Lisaks sellele ei piira see direktiiv vastavalt artikli 2 lõikele 3 „liidu rahvusvahelise eraõiguse normide, eelkõige selliste normide kohaldamist, mis reguleerivad kohtualluvust, tsiviil- ja kaubandusajades tehtud kohtuotsuste tunnustamist [...]“.⁶⁸

108. Samamoodi selgitatakse direktiivi 2020/1828 põhjenduses 21, et „käesoleva direktiiviga nõutava esindushagimenetluse suhtes tuleks kohaldada kehtivaid liidu õigusakte“.

109. Euroopa seadusandja soovis seega allutada esindushagid kehtivatele rahvusvahelise kohtualluvuse eeskirjadele. Õigupoolest ei ole tegemist õigusnormide *lüngaga*, mida tõlgendajal on õigus täita, vaid tahtliku *välistusega*, mida seadusandja soovis säilitada.

110. Direktiivi 2020/1828 nõuetekohane ülevõtmine on liikmesriikide ülesanne. Seda tehes pidid nad arvestama või peavad arvestama, et see viitab määruse nr 1215/2012 rahvusvahelise kohtualluvuse eeskirjadele, jättes need muutmata.

111. Arvestades määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 tagajärgi sellistele kohtuasjadele nagu käesolev kohtuasi, olen juba märkinud, et mõned liikmesriigid on otsustanud kehtestada sellist liiki hagide jaoks ühtse territoriaalse piiritluse (ja ühtse pädeva kohtu).⁶⁹

112. Tundub, et teised liikmesriigid aga, näiteks Madalmaad, on valinud tagantjärele võetavad õiguskaitsevahendid, kuigi ainult siis, kui esitatakse mitu seotud hagi. Ma tulen selle võimaluse juurde tagasi, millele on viidatud küsimustes 1c ja 2c.

3. Teise võimalusena: aktsepteerida hagi esinduslikkuse mõju

113. Osa pooli ja menetlusse astujaid esitas alternatiivseid ettepanekuid määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 tõlgendamiseks, et hõlbustada esindushagi esitamist.⁷⁰ Lühidalt öeldes on need ettepanekud järgmised:

– soovitatakse, et tähelepanu tuleks pöörata taotleja asukohale;⁷¹

⁶⁶ Seepärast käsitlen ma seda küsimust, vaatamata sellele, et direktiiv ei ole vaidluse suhtes kohaldatav.

⁶⁷ 2. mai 2019. aasta kohtuotsus Pillar Securitisation (C-694/17, EU:C:2019:345, punkt 35).

⁶⁸ Direktiivi 2020/1828 ja määruse nr 1215/2012 vahelise seose täpsete tingimuste kindlaksmääramine eeldab ka selle direktiivi I lisas loetletud liidu õigusaktide arvessevõtmist.

⁶⁹ Eespool punkt 59.

⁷⁰ Kõik need ettepanekud viitavad vajadusele säilitada direktiivi 2020/1828 soovitav toime. Tunnen siiski puudust sellest, et nad pööraksid rohkem tähelepanu sellele, kuidas neile selle direktiivi lahendused sobiksid. Näiteks tekitab direktiivi 2020/1828 tähenduses piiriüleste hagide puhul märkimisväärseid kahtlusi, kui võtta arvesse esindushagi esitamiseks õigustatud üksuse asukohta: vt selle artikli 3 lõige 7 ja artikkel 6.

⁷¹ Madalmaade valitsuse kirjalikud seisukohad, punktid 3 ja 13. Ei ole selge, kas see tõlgendus vastab kahju tekitanud sündmuse toimumise kohale või kahju tekkimise kohale. Stichting App Stores Claims väidab sarnaselt kahju tekkimise koha kohta (kirjalikud seisukohad, punkt 3.1, vastus küsimusele 2a).

- väidetakse, et kohtuks peaks olema selle koha kohus, kus üks või mitu asjaomast isikut võiksid kohtusse pöörduda;⁷²
- väidetakse, et kõik Madalmaade kohtud on võrdselt pädevad esindushagi arutama;⁷³
- piiratakse määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 kohaldamisala rahvusvahelise kohtualluvusega, viidates territoriaalse kohtualluvusega kohtu määramisel riigisisesele õigusele.⁷⁴

114. Usun, et suuremal või vähemal määral on need ettepanekud vastuolus määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 aluseks olevate põhimõtetega ja suunavad neid tõlgendama järjepidevalt.⁷⁵

115. Analüüsin neid eraldi, kusjuures esimene rühm koosneb Madalmaade valitsuse, Stichting App Stores Claimsi ja komisjoni seisukohtadest. Teises rühmas vaatan läbi Stichting Right to Consumer Justice'i ettepanekud.

a) Selle üksuse asukoht, kellel on õigus esitada esindushagi, ja koht, kus üks või mitu asjaomast isikut võiksid esitada hagi

116. Lahendus, mille kohaselt võetakse arvesse selle üksuse asukohta, kellel on (esindushagi esitamise) õigus, lahutab rahvusvahelise ja territoriaalse kohtualluvuse kriteeriumid: see asukoht ei õigusta rahvusvahelist kohtualluvust määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 alusel. Sellise tõlgendusega nõustumine annaks sellele sätte rahvusvahelise kohtualluvuse andmise funktsioonist sõltumatu ja eraldiseisva funktsiooni kohtuasjade jaotamiseks sama jurisdiktsiooni kohtuasutuste vahel.

117. Selliselt sõnastatud ettepanek:

- tagaks *forum actoris*'e, millel puudub igasugune seos vaidluse asjaoludega ja mida hagejaks olev üksus saaks pealegi iga üksiku nõude jaoks strateegiliselt määrata. See risk suureneb, kui üksus on loodud, nagu mõnikord juhtub, spetsiaalselt esindushagide esitamiseks;
- annaks kohtualluvuse kohtule, mida kostja ei saanud enne vaidluse toimumist ette näha⁷⁶ (kuna hageja sellisena ei ole kahju kannatanud) ja mille lähedus kostjale⁷⁷ ei ole kuidagi tagatud.

⁷² Komisjoni kirjalikud seisukohad, punktid 81, 83 ja 88.

⁷³ Stichting Right to Consumer Justice'i kirjalikud seisukohad, punkt 94.

⁷⁴ Stichting Right to Consumer Justice'i kirjalikud seisukohad, punkt 95.

⁷⁵ Vt eespool punkt 38 jj. Euroopa Kohus ei väldi määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 tõlgendamisel asukoha fiktsioone. Vastupidi, nagu ma olen selgitanud, pööratakse nende poole olukordades, kus kahju tekitanud sündmuse tuvastamine on raske, kuna tegevus (sündmus) või selle tagajärjed (kahju) on mittemateriaalsed. Sellistel asjaoludel takistab selle sätte kohaldamist olemuslik probleem, mis on seotud selles sättes sätestatud ühendava teguri laadiga. Euroopa Kohus kasutab siiski asukoha fiktsiooni, juhindudes sätte enda aluseks olevatest põhimõtetest.

⁷⁶ Madalmaade valitsus tugineb oma seisukohtade punktis 19 analoogiale kohtuotsuse Volvo punktiga 42, et väita vastupidist. Tema arvates teab kostja, kus on üksuse asukoht, mistõttu kostja jaoks on ette näha, et ta saab selle koha kohtutes hagi esitada. Ta lisab, et kui selline üksus luuakse Madalmaades konkreetse võla jaoks, peab ta enne hagi esitamist sõlmima kostjaga kokkuleppe. Ma ei pea vajalikuks selgitada, et see ei tähenda määruse nr 1215/2012 artikli 7 punktis 2 viidatud prognoositavust. Kohtuotsuse Volvo punkt 42 puudutab rahvusvahelist ja territoriaalset kohtualluvust, mis on antud kahjustatud isiku enda elukohajärgsele kohtule kui kahju tekkimise koha esindajale, kuna kahjustatud isik on omandanud mitmes kohas asuvaid materiaalseid esemeid. Ma ei näe võimalikku analoogiat Madalmaade valitsuse esitatud väitega.

⁷⁷ Täpsemalt tõenditele, mis hõlbustavad vastutuse, kahju ja põhjusliku seose kindlakstegemist ning kahju hindamist.

118. Komisjoni ettepaneku kohaselt⁷⁸ võiks esindushagi esitav üksus „valida kohtu“, kusjuures piisab sellest, kui sellel kohtul on territoriaalne kohtualluvus vähemalt ühe isiku või mõne isiku suhtes, kes moodustavad selle rühma, kelle huve ta esindab.

119. Komisjoni ettepanekus lahutatakse nii väljendudes määruse nr 1215/2012 artikli 7 punktis 2 rahvusvahelise kohtualluvuse määramine selle territoriaalsest aspektist. Sellega kehtestatakse *forum actoris*, mis määratakse hageja tahte kohaselt kindlaks ilma muude piiranguteta kui see, et see on kahju tekkimise kahana koht, kus vähemalt üks isik või kahjustatud isikute rühm võib esitada oma individuaalse hagi.

120. Esindushagi homogeensete tunnuste puhul ei ole lähedus määratud kohtu ja tõendite vahel ei suurem ega väiksem kui see, mis võiks olla mõnel teisel kohtul. Selleks et neid tunnuseid saaks eristada, on lähedus kindel üksnes asjaomase isiku suhtes, kes on kannatanu konkreetse „kahju tekitanud sündmuse“ puhul, mis on viide territoriaalsele kohtualluvusele. Sama kehtib ka kostja poolt prognoositavuse kohta.⁷⁹

121. Kumbki neist kahest ettepanekust tähendab lühidalt öeldes kohtualluvuse erandjuhtu puudutava eeskirja põhjalikku muutmist ja sellega koos selle huvide tasakaalu muutmist, mille liidu seadusandja on kehtestanud määrusega nr 1215/2012 – mida tõlgendajal ei ole minu arvates lubatud teha.⁸⁰

122. Need kaks ettepanekut, kuigi need ei jäta ilmselt kõrvale selle kohtu määramist, mida iseloomustab selle seotus vaidlusega,⁸¹ loovad tegelikult uued kriteeriumid territoriaalse kohtualluvuse kindlaksmääramiseks.

123. Need (uued) kriteeriumid lähtuvad eesmärgist tagada hea õigusemõistmine, mida ei mõisteta mitte tõendite hankimise, hindamise või kogumise lihtsusena, vaid kattuvate huvide tõhusa menetlusliku haldamisena. Määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkt 2 ei taotle iseenesest viimati nimetatud eesmärki.⁸²

b) Madalmaade mis tahes kohtu territoriaalne kohtualluvus või viide riigisisesele õigusele

124. Stichting Right to Consumer Justice väidab, et kohtuasja asjaolusid arvestades on kõik Madalmaade kohtud võrdset pädevad arutama esindushagi. Teise võimalusena teeb ta ettepaneku piirata määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 rolli kohtualluvuse kindlaksmääramisega rahvusvahelisel tasandil.

⁷⁸ Kohtuistungil märkis Madalmaade valitsus, et ta võiks samuti selle tõlgendusega nõustuda.

⁷⁹ Komisjoni arvates (tema kirjalike seisukohtade punkt 86) peab ettevõtja, kes pakub kaupu ja teenuseid teataval territooriumil, eeldama, et ostjad, kes leiavad, et neile on tekitatud kahju, võivad ta samal territooriumil kohtusse kaevata. Ma leian siiski, et see üldine väide ei õigusta seda, et selline ettevõtja peab tingimata arvestama sellega, et teda võidakse kohtusse kaevata *kogu* kahju eest, mida tegevus on tekitanud mitmele asjaomasele isikule, *mis tahes* selle territooriumil asuvas *kohtus*, mille valib kolmas isik *ex post facto* – arvesse võetav risk ei ole sama ning menetluse juhtimine ei ole ka identne.

⁸⁰ Viitan oma ettepanekule kohtuasjas Vereniging van Effectenbezitters (C-709/19, EU:C:2020:1056, punkt 95).

⁸¹ Vt 76. ja 79. joonealuses märkuses esitatud tekstid. Ei Madalmaade valitsus ega komisjon ei analüüsi oma ettepanekute tagajärgi seoses tõendite lähedusega, justkui oleks asjaolu, et kõik potentsiaalselt pädevad kohtud asuvad samas liikmesriigis, selles osas piisav garantii. Stichting App Stores Claims üksnes väidab, et Rechtbank Amsterdam (Amsterdami esimese astme kohus) ja kohtuasi on omavahel tihedalt seotud (tema kirjalike seisukohtade punkt 2.13).

⁸² Piiramata seda, mida ma allpool märgin: vt punktid 139 ja 140.

125. Ma olen juba paradoksaalsena tagasi lükanud tõlgenduse, mille kohaselt see reegel annab valimatult rahvusvahelise ja territoriaalse kohtualluvuse kõigile liikmesriigi kohtutele.⁸³

126. Suuremat huvi pakub ettepanek anda liikmesriikide pädevusse otsuse tegemine selle kohta, kuidas territoriaalne kohtualluvus omistatakse. Kui sellega nõustutakse, saaks määruse nr 1215/2012 artikli 7 lõiget 2 jätkuvalt kasutada (see ei piira hageja võimalusi kostja elukohajärgse kohtuga) näiteks esindushagide puhul, mida määrus nr 1215/2012 ei hõlma; ning see kõrvaldab takistuse selle menetlusmehhanismi kasutamisel, mille kasutamist liidu seadusandja julgustab.

127. See ettepanek on aga vastuolus selle artikli tavapärase tõlgendusega, mida toetavad kaalukad argumendid.⁸⁴ Seetõttu on tegemist võimalusega, mida saab ette näha ainult *de lege ferenda*.⁸⁵

D. Eelotsuse küsimused 1c ja 2c

128. Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib teada, kas „riigisisese (menetlus)õiguse kohaldamine, mis võimaldab suunata kohtuasja ainult ühele [ühe] liikmesriigi kohtule“, on vastuolus määruse nr 1215/2012 artikli 7 punktiga 2 kahes olukorras:

- kui asjaomases liikmesriigis „ei ole kohtualluvus mitte ainult ühel, vaid mitmel riigisisesel kohtul“ (küsimus 1c);
- kui „asjaomases liikmesriigis on kohtualluvus sellisel riigisisel kohtul, kellele alluvad ainult ühe osa selle liikmesriigi kasutajate esitatud hagid, samas kui teise osa kasutajate esitatud hagid alluvad teistele sama liikmesriigi kohtutele“ (küsimus 2c).

129. Need küsimused võivad olla hüpoteetilised, arvestades, et mõlemad hagid Apple'i vastu esitati samale (eelotsusetaotluse esitanud) kohtule.⁸⁶ Ma ei välista siiski, et sellele kohtule on vastust vaja, et kinnitada oma kohtualluvust.

130. Euroopa Kohus on leidnud, et määruse nr 1215/2012 artikli 7 punktiga 2 „ei ole vastuolus see, kui liikmesriik otsustab anda teatavat liiki kohtuvaidluste lahendamise üheleainsale kohtule, mis on ainsana pädev, olenemata sellest, millises paigas selles liikmesriigis kahju tekkis“. ⁸⁷

131. Selline lahendus on seletatav sellega, et määruse nr 1215/2012 kohaselt ei pea kohtud asuma kahju tekitanud sündmuse toimumiskohas⁸⁸ ja et riigisiseste kohtute piiritlemine kuulub põhimõtteliselt liikmesriikide organisatsioonilisse pädevusse.⁸⁹

132. Eelkõige „võib konkurentsioiguse normide rikkumise korral esitatavatele kahju hüvitamise hagidele kohaldatavate eeskirjade tehniline keerukus rääkida samuti kohtualluvuse koondumise kasuks“. ⁹⁰

⁸³ Eespool punkt 66.

⁸⁴ Eespool punktid 44 ja 45.

⁸⁵ See on tegelikult ettepanek, millel on märkimisväärne akadeemiline toetus: vt „The Reform of the Brussels I Regulation – Academic Position Paper“, millele on viidanud European Association of Private International Law (EAPIL), kättesaadav https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4853421, lk 13.

⁸⁶ Seda rõhutas komisjon kohtuistungil.

⁸⁷ Kohtuotsus Volvo, punkt 35.

⁸⁸ Analooogia alusel 18. detsembri 2014. aasta kohtuotsus Sanders ja Huber (C-400/13 ja C-408/13, EU:C:2014:2461, punkt 35).

⁸⁹ Kohtuotsus Volvo (punkt 34) ja 30. juuni 2022. aasta kohtuotsus Allianz Elementar Versicherung (C-652/20, EU:C:2022:514, punkt 56).

⁹⁰ Kohtuotsus Volvo, punkt 37.

133. Nende avalduste kontekstis ei näe ma vastuväiteid sellele, et Madalmaade õiguses on *ex ante* ette nähtud, et üks kohus arutab kõiki konkurentsioiguse rikkumisest tulenevaid esindushagisid.

134. Eelotsusetaotlusest selgub siiski, et see ei ole Madalmaade õiguses selliselt reguleeritud. Rv artiklist 220⁹¹ selgub, et erinevates kohtutes pooleliolevad menetlused ühendatakse vastavalt nende kohtualluvuse eeskirjadele tagantjärele selles kohtus, mis arutab esimesena talle esitatud kohtuasja.

135. Seetõttu ei ole kohtualluvuse reegli kohaselt kohtuasjad suunatud mitte ainsasse liikmesriigi kohtusüsteemi raames pädevasse kohtusse (mis pealegi oleks oma valdkonna tõttu spetsialiseerunud), vaid sellesse kohtusse, mille poole on teiste seas esimesena pöördutud.

136. Määruse nr 1215/2012 eesmärk ei ole ühtlustada liikmesriikide menetlusõigust, vaid määrata kindlaks kohtualluvus tsiviil- ja kaubandusasjades tekkivate vaidluste lahendamiseks.⁹² Riigisisese menetlusõiguse kohaldamine ei tohi siiski kahjustada selle määruse soovitatavat toimet.⁹³

137. Põhimõtteliselt ei oleks riigisisene reegel, mis *parandab* määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 kohaldamise tulemust, koondades nimetatud sätte alusel pädevates kohtutes pooleliolevad menetlused tagantjärele ühte kohtusse, kooskõlas selle sätte soovitud toimega.

138. Kuigi samasse riigisisesse kohtusse kuulumine võib vähendada kohtualluvuse reeglile tehtud paranduse mõju, on kindel, et teist ja järgmisi hagisid ei menetleks enam see kohus, kes on määratud tema erilise geograafilise seose tõttu iga hagiga.

139. Koondumisreegel võib siiski teatud asjaoludel aidata kaasa korrakohasele õigusemõistmisele, mida mõistetakse muu hulgas ka nii, et see muude tegurite seas: a) tõhustab menetluste läbiviimist; b) säästab aega ja üldkulusid ning c) vähendab mitteühtivate või vastuoluliste otsuste riski.⁹⁴ Määrusele nr 1215/2012 ei ole sellised juhud võõrad.⁹⁵

140. Ma ei välista, et need asjaolud on olemas, kui paralleelsed menetlused tulenevad esindushagide esitamisest; sellistel juhtudel on üldine huvi kohtute võimalikult ratsionaalseks korraldamiseks üldjuhul ülimuslik võrreldes menetlusosaliste huvidega iga üksikjuhtumi puhul.

⁹¹ Eelotsusetaotluse punktis 7.13 ja 7.16 keskenduvad küsimused 1c ja 2c sellele Rv sättele ja seetõttu järgin seda.

⁹² 15. mai 1990. aasta kohtuotsus Hagen (C-365/88, EU:C:1990:203, punkt 17); 31. mai 2018. aasta kohtuotsus Nothartová (C-306/17, EU:C:2018:360, punkt 28) ja 6. oktoobri 2021. aasta kohtuotsus TOTO ja Vianini Lavori (C-581/20, EU:C:2021:808, punkt 68).

⁹³ 15. mai 1990. aasta kohtuotsus Hagen (C-365/88, EU:C:1990:203, punkt 20) ja 18. detsembri 2014. aasta kohtuotsus Sanders ja Huber (C-400/13 ja C-408/13, EU:C:2014:2461, punkt 32).

⁹⁴ Üldjuhul tekiks vastuolu antud juhul riigisisel tasandil. Liikmesriigi otsus võib aga vähemalt hüpoteetiliselt välistada esimeses liikmesriigis tehtud otsuse tunnustamise teises liikmesriigis, kui see on vastuolus sama riigi varasema otsusega ning tähendus oleks vastupidine. Määruse nr 1215/2012 II peatüki 9. jao sätete eesmärk on edendada „harmoonilist õigusemõistmist“, et minimeerida paralleelsete menetluste võimalust ja vältida vastuolulisi otsuseid liikmesriikides (või teatavatel juhtudel kolmandates riikides).

⁹⁵ Mure parema õigusemõistmise pärast nii poolte kui ka ühiskonna huvides käesolevas ettepanekus esitatud tähenduses on määruuses nr 1215/2012 konkreetselt väljendatud: vt artikkel 8 ja II peatüki 9. jao sätted.

141. Ainuüksi asjaolu, et paralleelsed menetlused vastavad esindushagidele, ei ole siiski piisav, et õigustada nende koondamist.⁹⁶ Järelikult nõuab iga üksikjuhtum eespool nimetatud huvide tasakaalustamist, mille peab läbi viima liikmesriigi kohus, et kontrollida – ma kordan –, kas menetluste koondamine on korrakohase õigusemõistmise seisukohast parim lahendus.⁹⁷

V. Ettepanek

142. Eespool öeldut arvestades teen ettepaneku vastata rechtbank Amsterdamile (Amsterdami esimese astme kohus, Madalmaad) järgmiselt:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määruse (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ja kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades artikli 7 punkti 2

tuleb tõlgendada nii, et

- kui pidada kahju tekitanud sündmuseks (turgu valitseva seisundi kuritarvitamise korral, mis seisneb komisjonitasu võtmises veebiplatvormil müügiks pakutavate rakenduste hinnalt, mis on suunatud konkreetselt tervele liikmesriigile) selliste rakenduste müüki, siis võib selle sündmuse toimumise koht olla rakendusi omandava kasutaja elukoht selles liikmesriigis;
- kahju tekkimise koha saab kindlaks teha selle kasutaja elukoha alusel asjaomasel turul, kes on kandnud kahju turgu valitseva seisundi kuritarvitamise tõttu, makstes rakenduste ostmisel kõrgendatud hinda;
- liidu õiguse praeguses seisus ei erine määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 tõlgendamine sõltuvalt sellest, kas hagi on esitanud üksus, kellel on riigisisese õiguse kohaselt õigus esitada esindushagisid, mis võivad hõlmata ka kahju hüvitamise nõudeid, mitme kasutaja huvide kaitseks, kuid mitte nende nimel;
- määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 kohaldamisest tulenev rahvusvahelise ja territoriaalse kohtualluvuse andmine liikmesriigi kohtule on kooskõlas riigisisese õigusnormiga, mis võimaldab kohtul loobuda kohtualluvusest teise, sarnast hagi juba menetleva kohtu kasuks, kui see õigusnorm teenib korrakohase õigusemõistmise eesmärki; selle kindlakstegemine on eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne.

⁹⁶ Intuiivselt on loogiline arvata, et esindushagiga seotud eelised võrreldes individuaalse hagiga on maksimaalsed, kui koondatakse kõik nõuded, mis on seotud samade asjaoludega ja samade või seotud kostjatega. Praktikas ei pea see siiski tingimata nii olema. Seotud hagide ühendamise võimalike negatiivsete mõjude kohta vt analoogia alusel 12. detsembri 2024. aasta otsus Rada Nadzorcza Getin Noble Bank jt (C-118/23, EU:C:2024:1013, punkt 74).

⁹⁷ Selles kontekstis võib arvesse võtta, kas nõuded puudutavad küsimusi, mille puhul (Euroopa või riigisisene) seadusandja edendab esindushagi kasutamist, ja eelkõige seda, kas menetluse koondamine toetab sellise edendamise aluseks olevaid lõppeesmärke.